

OKVIR POLITIKE RASELJAVANJA

PROJEKAT OMOGUĆAVANJA DIGITALNOG UPRAVLJANJA
U SRBIJI (P164824)

NACRT
DECEMBAR 2018

SADRŽAJ

SAŽETAK	7
1 UVOD	8
1.1 Opis projekta	8
1.2 Projektne aktivnosti koje će uzrokovati eksproprijaciju i gubitak imovine, i očekivani obuhvat uticaja	9
1.3 Obrazloženje za razvijanje Okvirne politike raseljavanja	10
1.4 Osnovni principi raseljavanja	10
1.5 Ciljevi RPF	11
2 PRAVNI OKVIR	13
2.1 Nacionalni pravni okvir koji utiče na raseljavanje	13
2.2 Proces eksproprijacije u Srbiji	15
2.3 Politika Svetske banke o raseljavanju (OP/BP 4.12)	17
2.4 Analiza neusaglašenosti	17
3 STRATEGIJE NAKNADE PRESELJENJA PRIMENJIVE NA EDGE PROJEKAT	22
3.1 Ključni principi	22
3.2 Datum preseka	22
3.3 Kriterijumi prihvatljivosti i matrica prava	22
3.4 Matrica prava	23
4 PRIPREMA INDIVIDUALNIH INSTRUMENATA PRESELJENJA	25
4.1 Socijalna procena (screening) i razvoj RAP-a	25
4.2 Odobrenje RAP-a	26
4.3 Implementacija RAP-a	26
5 KONSULTACIJA I OBJAVLJIVANJE	28
5.1 Javne konsultacije	28
5.2 Objavljivanje dokumenata	28
5.3 Ishod javnih konsultacija	28
6 ŽALBENI MEHANIZAM	29
6.1 Povratne informacije korisnika i žalbena zaštita	29
6.2 Žalbena administracija	29

7	PRAĆENJE I EVALUACIJA	31
7.1	Institucionalno praćenje.....	31
7.2	Praćenje procesa preseljenja	32
8	INSTITUCIONALNA UREĐENJA	33
8.1	Institucije odgovorne za implementaciju projekta	33
8.2	Ključne institucije u procesu preseljenja.....	33
9	BUDŽETSKE IMPLIKACIJE I FINANSIRANJE.....	35
ANEKS 1:	SVEOBUHватNA LISTA ISKLJUČENJA	36
ANEKS 2:	OBRAZAC SOcijalne procene	37
ANEKS 3:	ZAPISNIK SA SASTANKA.....	39

SKRAĆENICE

ARAP	Abbreviated Resettlement Action Plan – Skraćeni akcioni plan preseljenja
BoE	Beneficiary of Expropriation – Korisnik eksproprijacije
EIA	Environmental Impact Assessment – Procena uticaja na životnu sredinu
ESMP	Environmental and Social Management Plan – Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima
ESMF	Environmental and Social Management Framework – Okvir upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima
GoRS	Government of Republic of Serbia – Vlada Republike Srbije
GRM	Grievance Redress Mechanism – Žalbeni mehanizam
LGC	Local Grievance Committee – Lokalni odbro za žalbe
LGU	Local Government Unit – Jedinica lokalne samouprave
OITeG	Office for Information Technologies and Electronic Government – Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku vladu
OMP	Operational Management Plan – Operacioni plan upravljanja
OP 4.12	Operation Policy 4.12 – Operativna politika 4.12
PAP	Project Affected Persons – Osobe pogođene projektom
PCU	Project Coordination Unit – Jedinica za koordinaciju projekta
PIU	Project Implementation Unit – Jedinica za implementaciju projekta
RAP	Resettlement Action Plan – Akcioni plan raseljavanja
RS	Republic of Serbia – Republika Srbija
RPF	Resettlement Policy Framework – Okvir politike raseljavanja
SA	Social Assessment – Socijalna procena
EDGE	Enabling Digital Governance in Serbia Project – Projekat omogućavanja digitalnog upravljanja u Srbiji
WB	World Bank – Svetska Banka

SPISAK DEFINICIJA/REČNIK

NAKNADA. Plaćanje u gotovini ili u naturi za imovinu i/ili resurse stečene ili pogođene projektom. Naknada će biti isplaćena pre nego što se zemljište i imovina preuzme u svim slučajevima, uključujući i tamo gde to nije moguće zbog odsustva vlasnika. U slučaju odsustva vlasnika, novac će biti deponovan na depozitni (escrow) račun, ili sličan račun.

DATUM PRESEKA (CUT-OFF DATE). Datum socio-ekonomskog istraživanja određuje broj osoba pogođenih projektom i stepen uticaja na njihove objekte i ostalu imovinu. Osobe koje stupe u područje nakon datuma preseka nemaju pravo na naknadu ili bilo koji drugi oblik pomoći za preseljenje. Slično tome, stalna sredstva (kao što su objekti, usevi, voćke i šumske parcele) koja su uspostavljena nakon datuma preseka neće biti nadoknađena.

EKONOMSKO RASELJAVANJE. Gubitak zemljišta, imovini ili pristupa imovini, uključujući i one koje dovode do gubitka izvora prihoda ili ostalih sredstava za život.

EKSPROPRIJACIJA. Pravo Vlade putem prava države na eksproprijaciju nekretnina u javne svrhe (Eminent Domain) da preuzme ili ograniči vlasnička prava nad imovinom koja podleže naknadi troškova zamene.

ŽALBENI MEHANIZMI. Procedure i mehanizam specifični za projekat koji su uspostavljeni paralelno sa službenim žalbenim panelima, omogućavaju pogođenim osobama da podnesu žalbu ili tužbu, u vezi sa direktnim ili indirektnim uticajem projekta, bez troškova i sa sigurnošću pravovremenog i zadovoljavajućeg rešenja te žalbe ili zahtev.

NEDOBROVOLJNO PRESELJENJE. Preseljenje je nedobrovoljno kada se zemljište ili imovina koja nije zemljište stekne primenom državnih ovlašćenja. Akcije se mogu preduzeti bez slobodnog prethodno informisanog pristanka raseljenog lica ili moći izbora.

PONOVNO USPOSTAVLJANJE PRIHODA. Mere koje imaju za cilj da pomognu fizički i/ili ekonomski raseljenim licima da obnove ili poboljšaju svoje prihode i životni standard, u realnim uslovima, do nivoa pre raseljavanja ili do nivoa koji su prevladavali pre početka implementacije projekta, šta god je u korist osoba pogođenih projektom. Pomoć se mora nastaviti nakon raseljavanja, u periodu tranzicije, na osnovu razumne procene vremena koje će verovatno biti potrebno za obnavljanje sredstava za život i životnog standarda.

PREMIJA ZA PRESELJENJE. Premija za preseljenje je novčana naknada za troškove direktno vezane za preseljenje/premeštaj domaćinstva.

PAP. Osoba pogođena projektom je svako lice koje, kao rezultat implementacije projekta, gubi pravo na posedovanje, korišćenje ili na drugi način ima korist od imovine (objekti, zemljište (stambene, poljoprivredne ili pašnjake), godišnje ili višegodišnje useve i drveće ili bilo koje druge nepokretne ili pokretne imovine, bilo u potpunosti ili delimično, trajno ili privremeno.

FIZIČKO RASELJAVANJE. Gubitak skloništa ili imovine prouzrokovane kupovinom zemljišta u vezi s projektom, što zahteva fizičko preseljenje osoba pogođenih projektom iz svog predprojektnog mesta ili prebivališta, radnog mesta ili poslovnog prostora.

TROŠAK ZAMENE. Za poljoprivredno zemljište, trošak zamene je pred-projektni ili pre-raseljeni, u zavisnosti koji je veći, tržišna vrednost zemlje jednakog proizvodnog potencijala ili upotreba koja se nalazi u blizini pogođenog zemljišta, plus troškovi pripreme zemljišta na nivoima sličnim zemljišta pogođenog zemljišta, plus troškovi poreza na registraciju i prenos. Za zemljište u urbanim sredinama, to je tržišna vrednost zemljišta

jednake veličine i korišćenja pre preseljenja, sa sličnim ili poboljšanim objektima i uslugama javne infrastrukture i nalazi se u blizini pogođenog zemljišta, plus troškovi bilo kakvih poreza na registraciju i prenos. Za kuće i druge objekte, tržišna cena materijala je da se izgradi zamenska konstrukcija sa površinom i kvalitetom sličnim ili boljim od onih pogođenih struktura, ili da se popravi delimično pogođen objekat, plus troškovi transporta građevinskog materijala na gradilište, plus troškovi bilo koje radne snage i honorara izvođača radova, plus troškovi bilo kakvih poreza na registraciju i prenos. Pri određivanju troškova zamene, amortizacija sredstva i vrednost materijala koji se mogu sačuvati se ne uzimaju u obzir, niti se vrednost koristi koja će se izvući iz projekta oduzeti od vrednovanja pogođene imovine. To uključuje i troškove niveliranja ili druge pripreme za novu izgradnju ili upotrebu. Troškovi se izračunavaju na osnovu vremena kada se imovina zamenjuje, ako ne, inflacija se uzima u obzir prilikom izračunavanja troškova.

SKRAĆENI AKCIONI PLAN PRESELJENJA (ARAP). Dokument u kojem su navedene procedure koje treba slediti i Akcije koje treba preduzeti kako bi se ublažili štetni efekti, nadoknadili gubici i pružile razvojne pogodnosti osobama i zajednicama pogođenim investicionim projektom u slučajevima kada je manje od 200 osoba pogođeno Projektom i uticaji preseljenja su male.

MANJI UTICAJI PRESELJENJA. Da bi preseljenje imalo manje uticaja moraju biti ispunjeni svi sledeći uslovi: (a) Uticaji se smatraju "manjim" ako pogođeni ljudi nisu fizički raseljeni i ako se izgubi manje od 10% njihove proizvodne imovine, b) ostatak njihove zemlje je ekonomski održiv.

OKVIR POLITIKE PRESELJENJA (RPF). RPF je instrument za preseljenje na nivou projekta koji ima za cilj da utvrdi principe preseljenja, organizaciona uređenja i kriterijume projekta koji će se primeniti na potprojekte koji će se pripremiti tokom implementacije projekta. Sadrži jasne definicije uslova pod kojima će se planirati i sprovesti preseljenje (za određeni projekt, sektorski program ili unutar političkog entiteta kao što je država ili pokrajina). On definiše pitanja kao što su pravo, principi naknade, žalbeni postupci i druge pravne procedure. RPF je potreban za projekte sa podprojektima ili više komponenti koje se ne mogu identifikovati pre procene projekta.

ZAINTERESOVANE STRANE. Svi pojedinci, grupe, organizacije i institucije koje su zainteresovane i potencijalno pogođene projektom ili imaju mogućnost da utiču na projekat.

| SAŽETAK

xxx

1 UVOD

1.1 Opis projekta

Predloženi cilj razvojnog projekta (Proposed Project Development Objective - PDO) je poboljšanje pristupa, kvaliteta i efikasnosti odabranih administrativnih usluga e-Uprave.

Predloženi projekat ima za cilj da podrži Vladu Srbije u poboljšanju pristupa, kvaliteta i efikasnosti odabranih administrativnih usluga e-Uprave kroz tri odvojene, ali međusobno povezane komponente.

Projekatom je predlažen holistički, ali fazni pristup koji se, pre ulaganja u značajnu tehničku pomoć, fokusira na osiguravanje uspostavljanja međusektorskih osnova za napredak e-uprave, kako bi se unapredila agenda e-Uprave. Nakon što su fondacije postavljene, projekat se fokusira na aktivnosti za digitalizaciju odabranih ključnih vladinih usluga kako bi ih transformisali u e-usluge, a istovremeno izgraditi kapacitete u Vladi za provedbu reforme i korisnika da usvoje nove e-usluge koje će se pružati.

Projekat će biti podržano uspostavljanje okosnice za integrisane, dobro koordinirane i efikasno izvršene usluge e-uprave. Ovo će biti izvršeno na tri fronta: (i) razvojem osnova (propisi, infrastruktura, platforme za interoperabilnost i upravljanje podacima); (ii) digitalizacijom usluga, odabrane na osnovu kriterijuma, uključujući, između ostalog: građansku i poslovnu potražnju, uštedu vremena / novca, percepciju korupcije i lakoću implementacije; i (iii) upravljanje promenama i izgradnja kapaciteta za sprovođenje reformi

Komponenta 1. Osnova za pružanje digitalnih usluga

Cilj ove komponente je uspostavljanje neophodnih osnova za podršku korišćenja ICT-a pri pružanju javnih usluga građanima i preduzećima, uključujući, između ostalog, propise, standarde i digitalnu infrastrukturu. Komponenta 1 uključuje šest potkomponenti:

Potkomponenta 1.1 Zakonodavna osnova. Aktivnosti u okviru ove potkomponente uključuju: (i) utvrđivanje pravnih praznina i preklapajućih odredaba u regulatornom okviru agende e-uprave u Srbiji u skladu sa zahtevima za pristupanje EU; (ii) konsolidaciju mehanizama institucionalne koordinacije; (iii) unapređenje usklađenosti sa opštom uredbom EU o zaštiti podataka, kao i donošenje propisa o privatnosti i sigurnosti u skladu sa najboljim praksama.

Potkomponenta 1.2 Platforma za interoperabilnost. Projekat će pomoći u stvaranju platforme za interoperabilnost kao integriranog alata kroz koji će se odvijati razmena podataka između vladinih tela.

Potkomponenta 1.3 Razvoj vladinog meta-registra. Ova potkomponenta će podržati neophodne procene ključnih registara, aktivnosti nadogradnje i usklađivanja koje su potrebne za podršku interoperabilnosti više registara putem jednog Meta registra (npr. registar adresa, registar građana, katastar i poslovni registar).

Potkomponenta 1.4 Upravljanje dokumentima. Aktivnosti u okviru ove potkomponente će uključivati: (i) uspostavljanje metodologija, procedura i smernica za prikupljanje, čuvanje, upravljanje i korištenje podataka; i (ii) podršku za digitalizaciju podataka ključnih registara.

Potkomponenta 1.5 Implementacija G-Cloud i Data Disaster Recovery centra. Aktivnosti u okviru ove potkomponente obuhvataju: (i) obezbeđivanje opreme za funkcionisanje Data Disaster Recovery centra; (ii) procenu izvodljivosti i procenu troškova sistema za skladištenje podataka (procena pripravnosti cloud-a); i (iii) podrška za implementaciju G-Cloud-a.

Potkomponenta 1.6 Jačanje sajber bezbednosti i zaštite podataka. Aktivnosti u okviru ove potkomponente uključuju: (i) analizu postojećeg regulatornog okvira za sajber sigurnost i zaštitu podataka sa preporukama za poboljšanje; (ii) podrška u pripremi podzakonskih akata i drugih propisa potrebnih za punu implementaciju GDPR; (iii) osmišljavanje i sprovođenje programa obuke za sajber bezbednost i zaštitu podataka.

Komponenta 2. Transformisanje usluga za građane i preduzeća

Cilj ove komponente je podrška oblikovanju, digitalizaciji, i puštanje u rad odabranih administrativnih e-usluga. Podržaće poboljšanja u tehničkoj podršci procesa kako bi se smanjila administrativna opterećenja i povećala efikasnost pružanja administrativnih usluga građanima i preduzećima. Aktivnosti u okviru ove komponente uključuju: (i) popis postojećih administrativnih usluga za građane i poslovne subjekte; (ii) oblikovanje poslovnih procesa i optimizaciju odabranih usluga, uključujući mapiranje procesa, racionalizaciju procedura i automatizaciju; (iii) razvoj i implementaciju zajedničkih ICT usluga za centralizovanje odabranih poslovnih operacija; i (iv) podrška CSC-ovima i e-servisnim kioscima za pružanje odabranih e-usluga u zavisnosti od zahteva građana. Komponenta 2 uključuje četiri potkomponente: *2.1 Inventor administrativnih usluga; 2.2 Re-inženjering poslovnih procesa; 2.3 Digitalizacija pilot usluga; i 2.4 Jačanje digitalnih veština*

Komponenta 3. Upravljanje promenama i institucionalno jačanje

Ključni rezultat ovog stuba je povećanje kapaciteta za upravljanje projektima i institucionalnu koordinaciju za postizanje rezultata projekta. Aktivnosti u okviru ove komponente će uključivati: (i) podršku za upravljanje i koordinaciju promena; i (ii) uspostavljanje Jedinice za upravljanje projektom (Project management unit – PMU). Komponenta 3 ima dve potkomponente: *3.1 Upravljanje promenama i koordinacija; i 3.2 Upravljanje projektom*

1.2 Projektne aktivnosti koje će uzrokovati eksproprijaciju i gubitak imovine, i očekivani obuhvat uticaja

Samo u okviru Potkomponente 1.5 Komponente 1 ovog Projekta može se očekivati otkupljivanje zemljišta jer predviđa nabavku opreme za novi nacionalni Data Recovery Center, koji će biti izgrađen paralelno sa ovim Projektom¹. Uticaji će biti ograničeni na eksproprijaciju i malo je verovatno da će zahtevati preseljenje stambenih objekata ili uticati na poslovanje.

Ova potkomponenta će se sastojati od izgradnje objekata Data centra Objekt bruto površine oko 5.000 m², koji će se u početku sastojati od 4 modula:

- 1 modul bi bio posvećen e-Upravi Republike Srbije i njenim korisnicima
- 1 modul za državne organe sa posebnim zahtevima vezanim za sigurnost podataka i opreme (kao što su Ministarstvo spoljnih poslova i Ministarstvo odbrane)
- 2 modula za komercijalne korisnike

Korisna površina (tzv. „beli prostor“) jednog modula bi iznosila oko 600 m², sa procenjenim kapacitetom po jednom modulu od 230 postolja (za module 1, 2, 3) i 192 postolja (Modul 4).

Pored „belog prostora“, objekat Data Center će uključivati i administrativni deo od oko 1.000-1.500 m², koji će uključivati dovoljno prostora za zaposlene, sale za sastanke, NOC (centar za mrežne operacije, poznat i kao „centar za upravljanje mrežom“), sanitarne prostorije i drugo.

¹ Smatra se povezanim objektom.

Izgradnja novih puteva nije predviđena.

1.3 Obrazloženje za razvijanje Okvirne politike raseljavanja

Kako je lokacija područja koje treba nabaviti poznata, Akcioni plan za preseljenje (Resettlement Action Plan – RAP) će biti pripremljen u skladu sa procesima definisanim u ovom Okvirne politike raseljavanja (Resettlement Policy Framework – RPF). RPF je pripremljen tako da omogući vođenje potencijalne eksproprijacije i preseljenja za implementaciju Data Recovery Center-a u skladu sa zahtevima Svetske banke (World Bank - WB) i njihovom Operativne politike 4.12 i da se uklopa u nacionalno zakonodavstvo.

Operativna politika 4.12 Svetske banke ukazuje da Okvir politika raseljavanja (RPF) treba da bude pripremljen prilikom procene da li projekat može uključivati prisilno preseljenje. Cilj ovog dokumenta je da obezbedi vodeće principe za implementaciju EDGE projekta sa ciljem da se osiguraju pravovremene, adekvatne i efikasne akcije, koje su određene prioritetom, kako bi se izbegli, minimizirali i kompenzovali svi negativni uticaji tokom preseljenja. RPF je pripremljen u skladu sa pravnim sistemom, zakonima i procedurama Republike Srbije, u skladu sa politikom Svetske banke o raseljavanju i dobrom međunarodnom praksom. RPF takođe pruža obaveznu osnovu za razvoj instrumenata za preseljenje specifičnih za lokaciju; RAP, ARAP ili Integrisani RAP će se razviti po potrebi tokom implementacije Projekta koji dovode do preseljenja.

1.4 Osnovni principi raseljavanja

Tokom implementacije Projekta, potreba za eksproprijacijom i prisilnim raseljavanjem mogla bi nastati kao rezultat planiranih građevinskih radova u okviru ograničenog broja komponenti Projekta. Ovaj dokument sadrži sveobuhvatne i obavezujuće principe koji se primjenjuju u svim slučajevima fizičkog preseljenja, ekonomskog raseljavanja i svih drugih nepovoljnih socijalnih uticaja prouzrokovanih implementacijom Projekta bez obzira na fazu. Ovi principi će regulisati sve aktivnosti Jedinice za implementaciju projekta (Project Implementation Unit – PIU) i njenih predstavnika, njihov PIU, njihovih podružnica, ako postoje, izvođača, svih drugih državnih i lokalnih institucija uključenih u implementaciju Projekta

Osnovni principi koji se odnose na preseljenje u EDGE Projektu su:

- Ukoliko je moguće, treba izbeći sva raseljavanje istraživanjem svih održivih alternativa tokom izrade Projekta i odabirom alternative.
- Ako izbegavanje nije moguće, štetni efekti treba da budu svedeni na minimumu.
- Kada se pojave neizbežni štetni efekti i socijalni uticaji, sav gubitak imovine će se nadoknaditi na osnovu vrednosti zamenskih troškova, a sredstva za život osoba ugroženih projektom (Project Affected Persons – PAP) će se vratiti barem na nivo pre početka investicija koje su uzrokovale gubitak.
- Osobe ugrožene projektom će biti podržane u svim fazama Projekta u njihovim naporima u obnove životne uslova i životnom standardu u realnim uslovima do nivoa pre početka investicija koje su uzrokovale takve gubitke.
- Svako preseljenje treba da se vodi u skladu sa nacionalnim zakonima, OP 4.12 i prihvaćenim međunarodnim dobrim praksama. Tamo gde postoje praznine između njih, odredbe ovog dokumenta tj. OP 4.12, ili strože između njih, zasnovane su na sporazumu između Banke i Vlade Srbije. Kao osnovno pravilo, u okviru ovog RPF-a, tokom implementacije Projekta, uvek će prevladavati politika koja je najkorisnija za osobe osobe ugrožene projektom.

- Jedinica za implementaciju projekta (PIU) će biti uključen u sve aktivnosti preseljenja i u najranijoj mogućoj fazi izrade projekta, kako bi se obezbedila isplativa, efikasna i pravovremena implementacija principa i ciljeva postavljenih ovim RPF-om, kao i promovisanje inovativnih pristupa za poboljšanje životnih standarda i standarda onih koji su pogođeni prisilnim raseljavanjem.
- Posebna podrška će biti pružena ranjivim grupama tokom procesa preseljenja, kao i tokom implementacije svih faza Projekta u skladu sa njihovom specifičnom povredljivošću.
- Projekat će osigurati rodno senzitivni pristup uključivanjem žena, kao dela pogođenih domaćinstava, u sve javne konsultacije i diskusije o specifičnim merama ublažavanja. Sve aktivnosti u ovom RPF-u će imati za cilj da budu prilagođene polu, sa ciljem osnaživanja žena i pružanja mogućnosti za učešće u merama ublažavanja uticaja preseljenja. Dokumentacija o vlasništvu ili upotrebi, kao što su vlasnički listovi i ugovori o zakupu (uključujući bankovne račune koji su uspostavljeni za plaćanje naknade), izdaje se u ime oba supružnika, ako su ekspropisana imovina deo bračne imovine oba supružnika. Druge pomoći za preseljenje, kao što su obuke, pristup kreditima i mogućnostima zapošljavanja, biće jednako dostupne muškarcima i ženama i prilagođene njihovim potrebama.
- U skladu sa ovim RPF-om, pripremiće se Akcioni planovi za preseljenje (APP). RPF i APP će biti javno objavljeni tokom javnih konsultacija održanih pre njegovo konačno odobrenje i pre početka radova koji uzrokuju fizičko ili ekonomsko raseljavanje, kako bi se omogućilo pogođenim osobama i zainteresiranim stranama da učestvuju u izradi Projekta, planiranju i sprovođenju programa preseljenja.
- Kao deo pripreme specifičnog RAP-a ili APP-a za gradilište i pre građanskih radova koji dovode do relevantnog fizičkog ili ekonomskog raseljavanja, prema ovom RPF-u će se žalbeni mehanizam (Grievance Redress Mechanism – GRM) koji je dostupan pogođenim ljudima. Tokom ciklusa implementacije projekta i preseljenja, zainteresovanim stranama će biti pružene potpune informacije o njihovim pravima, mogućnostima i procedurama. Sve žalbe će se razmatrati tokom implementacije projekta i aktivnosti preseljenja.
- Sve aktivnosti preseljenja treba da budu osmišljene i sprovedene kao održivi projekti tako što će se obezbediti dovoljni investicioni resursi kako bi se omogućilo da se u potpunosti ostvare principi i ciljevi preseljenja definisani ovim RPF i APP-ovima.

1.5 Ciljevi RPF

Glavni cilj ovog RPF-a je da definiše sveobuhvatne principe, procedure, akcije, organizacione strukture i zahteve u pogledu kapaciteta tokom preseljenja, ako to bude potrebno, i njegov uticaj koji se može pripisati implementaciji projekta. On obezbeđuje okvir za pojedinačne APP u okviru Projekta.

Specifični ciljevi RPF-a su:

- klasifikovati zakonska rešenja Republike Srbije za glavne slučajeve prisilnog raseljavanja, premeštanja i gubitka imovine, uključujući pravne i administrativne postupke i procenu naknade koja se plaća za gubitak imovine;
- uporedite ih sa politikom Svetske banke o preseljenju i međunarodnim dobrim praksama; i obezbedi način da se premoste praznine, ako ih ima;
- identifikovati ključne institucije RS, pored PIU, koje su uključene u implementaciju EDGE projekta, uključujući posebno zakonski ovlaštene državne institucije koje sprovode procedure i zaštitne mjere za proces prisilnog preseljenja;

- utvrditi kriterijume za praćenje i evaluaciju kako bi se osigurala usklađenost sa OP 4.12 međunarodnim dobrim praksama, ovim RPF-om i svim naknadnim APP-om;
- predstaviti kriterijume podobnosti osoba ugroženih projektom i matricu utvrđivanja prava na kompenzaciju prema vrsti gubitka;
- definisati osnovni proces identifikacije i procene pogođenih imovine i vrednosti naknade koja za gubitak imovine;
- obezbediti instrumente za brzu i efikasnu naknadu uz punu isplatu troškova gubitka imovine ili pristupa imovini;
- opisati principe ublažavanja, uključujući i osnove za minimiziranje uticaja na osobe ugrožene projektom tokom implementacije Projekta, uključujući smernica za ublažavanje uticaja na ugrožene grupe i žene;
- definisati proces podnošenja pritužbi i prava na žalbe, procese, tela i procedure koje su na raspolaganju osobama ugroženim projektom tokom čitavog trajanja implementacije Projekta, uključujući povratne informacije;
- opisati i dati uputstva za pripremu, proceduru odobravanja, nacрте i proces implementacije RAP-ova ili APP-ova, ako je to relevantno;
- navesti zahteve javnog objavljivanja, objavljivanja dokumenata, učešća javnosti i lokalne zajednice u svim fazama pripreme projekta, uključujući RPF i RAP-ove;
- posebno uključiti smernice za javne konsultacije u zajednici osoba ugroženih projektom tokom procesa prisilnog raseljavanja i implementacije projekta koji mogu dovesti do gubitka imovine;
- uspostaviti okvira rodno-osetljivih smernica za preseljenje kako bi se utvrdili različiti uticaji jer ekonomski i socijalni poremećaji ne rezultiraju jednakim poteškoćama za žene i muškarce;
- odrediti interne aktivnosti praćenja u svim fazama implementacije Projekta, posebno u vezi sa pitanjima preseljenja, očuvanjem pravnog i procesa definisanom ovim RPF-om, uključujući procenu procesa preseljenja i spoljnog monitoringa i evaluacije;
- predstaviti žalbeni mehanizam (GRM) kako bi se osobama koje vjeruju da su pod negativnim uticajem projekta, kako bi se otvorila pitanja i zabrinutosti.

2 PRAVNI OKVIR

2.1 Nacionalni pravni okvir koji utiče na raseljavanje

Ustav Republike Srbije²

Usvojen 2006. godine (Ustav je usvojen na ustavnom referendumu održanom 28. i 29. oktobra 2016. godine. Službeno je proglašen od strane Narodne skupštine Srbije 8. novembra 2006. godine), Ustav RS proklamuje vladavinu prava i socijalna pravda, principe građanske demokratije, ljudska i manjinska prava i slobode, i posvećenost evropskim principima i vrednostima.

Član 58 u načelu jemči uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. On navodi da se pravo na imovinu može opozvati ili ograničiti samo u javnom interesu utvrđenom zakonom i uz naknadu koja ne može biti manja od tržišne vrednosti. Važno je napomenuti da Ustav RS zabranjuje isplatu nadoknade koja je manja od „tržišne vrijednosti“, ali dozvoljava plaćanje preko utvrđene tržišne vrednosti, što je važna odredba za premošćivanje razlika između srpskih zakona i politika Svetske banke o preseljenju, kao što će biti predstavljeno kasnije u ovom dokumentu. Odredbom Ustava se takođe ne pravi razlika između imovine (zgrade itd.) izgrađene bez građevinske dozvole, što je praksa koja je postala uobičajena u posljednjih 30 godina u Republici Srbiji. Ustav dalje navodi da se sva ljudska prava (uključujući i pravo vlasništva) i manjinska prava zajemčena Ustavom moraju sprovoditi direktno.

Štaviše, članom 16 se navodi da su sva opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuju. Ova odredba omogućava direktnu implementaciju Politike raseljavanja 4.12. Svetske banke, odredbe ovog RPF-a i pojedinačnih RAP-ova pored postojećih srpskih zakona, i najvažnije načine za premošćivanje razlika između njih, ako se smatra da su te politike preseljenja Svetske banke i ovaj RPF sastavni deo svakog potencijalnog ugovora o zajmu ili sponzorstvu sa Svetskom bankom, nakon što je Parlament odobrio, potpisao i ratifikovao.

Zakon o osnovama svojinskopravnih odnosa³

Zakon o osnovama svojinskopravnih odnosa („Službeni list SFRJ“, br. 6/80, 36/90, „Službeni list SRJ“, br. 29/96 i „Službeni glasnik RS“, br. 115/2005) propisuje temeljne odredbe o imovinskim odnosima, uključujući svojinska prava, subjekte prava vlasništva, suvlasništvo i zajednička vlasnička prava, sticanje prava svojine, pravo na prihod koji potiče iz vlasništva, vlasnička prava, vlasništvo stečeno zloupotrebom, vlasnički odnosi u situacijama kada su objekti izgrađeni na tuđem zemljištu, zaštita prava vlasništva, zaštita vlasništva, prestanak prava vlasništva, itd

Zakon o planiranju i izgradnji⁴

Zakon o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS“, br. 72/2009 od 3. septembra 2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014 i 145/2014) uređuje sledeća pitanja: uslove i modalitete prostornog planiranja i razvoja, izradu opštih i detaljnih

² <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/139-100028/ustav-republike-srbije>, poslednji pristup 15. oktobra 2018

³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_svojinskopravnih_odnosa.html, ibid

⁴

<http://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/ZAKON%20O%20PLANIRANJU%20I%20IZGRADNJI%20PRECTEKST%202015.pdf>

planova uređenja, izgradnju i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnju objekata, pretežno korišćenje zemljišta kada je zemljište višestruko upotrebljivo, javna upotreba zemljišta i druga pitanja od značaja za razvoj prostora, uređenje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnju objekata.

Zakon o ozakonjavanju objekata⁵

Zakon o ozakonjavanju objekata („Službeni glasnik RS“, br. 96/15 od 26. novembra 2015.) uređuje uslove, postupak i način ozakonjavanja objekata, odnosno delova objekata, pomoćnih zgrada i drugih objekata izgrađenih bez građevinske ili odobrenja za izgradnju. Izgradnja kompletnih objekata (kuća, prodavnica, čak i stambenih zgrada), ili pomoćnih objekata koji su u funkciji postojećeg, legalizovanog objekta (garaža, dodatni spratovi na kućama ili stambenim zgradama) bez građevinske dozvole, postao je uobičajen tokom poslednjih 30 godina. Vlade su tokom godina održavale nameru da legalizuju sve nelegalno izgrađene zgrade, ako su izgrađene na sopstvenom zemljištu i/ili uz saglasnost vlasnika, ali većina zgrada još nije legalizovana. Bez ikakve sumnje, ako Projekat ima bilo kakav uticaj na preseljenje, neka od sredstava će biti zgrade bez građevinskih dozvola, tako da odredbe ovog zakona mogu biti važne, ali u tim slučajevima, RPF će imati prednost ukoliko je stroži i podobniji.

Zakon o vanparničnom postupku⁶

Zakon o vanparničnom postupku („Službeni list SRS“, br. 25/82 i 48/88, dopunjen „Službeni glasnik RS“ No 46/95, 18/2005, 85/2012, 45/2013, 55/2014, 6/2015 and 106/2015) definiše pravila po kojima sudovi odlučuju o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravima i zakonskim interesima koji se rešavaju u vanparničnom postupku, u skladu sa zakonom. U skladu sa ovim zakonom, sud u vanparničnom postupku utvrđuje naknadu za eksproprijisanu imovinu nakon što utvrdi bitne činjenice i usvoji odluku kojom se određuje vrsta i visina naknade. Prema ovom zakonu, učesnici mogu zaključiti Ugovor o vrsti i visini naknade, a sud će onda svoju odluku zasnivati na njihovom dogovoru, ako sud utvrdi da sporazum nije u suprotnosti sa obaveznim propisima.

Zakon o opštem upravnom postupku⁷

Zakon koji je trenutno na snazi usvojen je 2016. godine („Službeni glasnik RS“ br. 18/16) reguliše način na koji državne institucije moraju postupati prilikom odlučivanja o pravima, obavezama ili pravnim interesima pojedinaca, pravnih lica ili drugih stranaka, u okviru administrativnih prava. Odluke organa se odobravaju u formi rešenja, nakon završetka postupka propisanog ovim zakonom, a stranka ima pravo žalbe na odluku koja je doneta u prvom stepenu, a samo u zakonu može se propisati da se u određenim upravnim stvarima žalbe nisu dozvoljeni, ako je zaštita prava i zakonitosti osigurana na neki drugi način. Ovaj zakon obezbeđuje pravni okvir za delovanje relevantnih opštinskih uprava nakon što korisnik eksproprijacije podnese zahtev za eksproprijaciju.

Zakon o državnom premeru i katastru⁸

Zakon o državnom premeru i katastru („Službeni glasnik RS“ br. 72/2009, izmenjen i dopunjen 18/2010, 65/2013, 15/2015, 47/17, 113/17, 27/18, 41/18) uređuje stručne poslove i poslove državne uprave u vezi sa premerom zemljišta, zgrada i drugih objekata, katastrom nepokretnosti, evidencijom i registracijom imovine, registracijom vlasništva, registracijom ilegalnih objekata i objekata legalizovanih prema odredbama najnovijeg

⁵ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ozakonjenju_objekata.html

⁶ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vanparnicnom_postupku.html

⁷ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_opstem_upravnom_postupku-2016.html

⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_drzavnom_premeru_i_katastru.html

Zakona o ozakonjenju objekata, osnovni geodetski radovi, adresni registar, topografsko-kartografske aktivnosti, vrednovanje nekretnina, geodetsko-katastarski informacioni sistem.

2.2 Proces eksproprijacije u Srbiji

Zakon o eksproprijaciji⁹ (usvojen 1995. godine i donet 1. januara 1996. godine, dopunjen marta 2001. godine, ponovo izmenjen 19. marta 2009. i 2013. odlukom Ustavnog suda, zatim 2016. godine) omogućava vladinim institucijama da steknu imovinu za projekte za koje se smatra da imaju javnog interesa, istovremeno štiteći interese svih lica sa pravnim statusom, čija se imovina treba eksproprijisati. Zakon o eksproprijaciji ne koristi termin „prisilno preseljenje“, već umesto toga koristi termin „eksproprijacija“ i zasniva se na pravu Vlade na eksproprijaciju. Zakon takođe garantuje princip pravedne nadoknade prema „tržišnoj vrednosti“ imovine umesto „zamske vrednosti“ korištene u SB OP 4.12

Ključne odredbe Zakona o eksproprijaciji

Ovo su ključne odredbe Zakona o eksproprijaciji:

- Nepokretna imovina (u Zakonu definisana kao zemljište, zgrade i druge građevinske strukture) može se eksproprijirati samo nakon proglašenja javnog interesa zakonom ili odlukom Vlade RS. Javni interes se može proglasiti ako je izgradnja objekta namenjena javnoj komunalnoj infrastrukturi, obrazovanju, javnom zdravstvu, socijalnoj zaštiti, kulturi, vodoprivredi, sportu, transportu, energiji, nacionalnoj odbrani, potrebama lokalnih/nacionalnih vlasti, zaštiti životne sredine, zaštiti od štete izazvane vremenskim prilikama, istraživanja ili eksploatacija minerala, zemljišta potrebno za preseljenje ljudi koji su vlasnici zemlje bogate mineralima, imovinu potrebnu za određena zajednička ulaganja i stambenu izgradnju za socijalno ugrožene.
- Korisnici eksproprijacije mogu biti Republika Srbija, autonomna pokrajina Vojvodina, gradovi, grad Beograd, opštine, javni fondovi, javna preduzeća, privredna društva koja su osnovana od strane javnih preduzeća, kao i za potrebe privrednih društava sa većinskim državnim kapitalom osnovanih od strane navedenih državnih institucija.
- Eksproprijacija može biti potpuna ili nepotpuna. Potpuna eksproprijacija dozvoljava da korisnik eksproprijacije stekne vlasništvo nad eksproprijisanom imovinom, dok vlasništvo i druga prava prethodnog vlasnika imovine prestaju da važe. Nepotpuna eksproprijacija daje korisniku eksproprijacije posebna prava služnosti nad zemljištem i objektima, kao i zakup zemljišta za određeni vremenski period (ne duže od tri godine u oba slučaja). Po isteku perioda služnosti ili zakupa, sva vlasnička prava nad vlasništvom vraćaju se vlasniku i moraju se vratiti u stanje pre eksproprijacije.
- Vlasnici nepokretne imovine koja je delimično eksproprijisana imaju pravo da zahtevaju eksproprijaciju celokupne imovine i odgovarajuću nadoknadu, u slučaju da eksproprijacija pogorša ekonomsku situaciju vlasnika imovine ili da ostatak imovine bude beskoristan ili težak za korišćenje - neodrživ. Ovaj zahtev prema Zakonu može se podneti u roku od dve godine od završetka izgradnje objekta (za koji je izvršena eksproprijacija) ili u roku od dve godine od završetka radova.
- Kao opšte pravilo, nadoknada za eksproprijisanu imovinu se nudi i plaća u gotovini, ako zakonom nije drugačije određeno. Ali, prema istom zakonu, u slučaju eksproprijacije poljoprivrednog zemljišta za izgradnju objekata linijske infrastrukture (putevi, autoputevi), odgovarajuće poljoprivredno zemljište istog tipa i kvaliteta, ili odgovarajuća vrednost u području i njegovoj okolini će vlasnicima eksproprijisane imovine. Ako banka nije u mogućnosti da ponudi odgovarajuće poljoprivredno zemljište, naknada se

⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_eksproprijaciji.html

utvrđuje u gotovini. Ovo je u pravilu delimično usklađeno sa OP 4.12 Svetske banke i dalje će se razmatrati u analizi nedostataka.

- Za zakupce stanova u društvenom ili državnom vlasništvu, ili za lica koja imaju stanarsko pravo u eksproprisanoj stambenoj zgradi ili stanu, korisnik eksproprijacije će obezbediti pravo trajanja (korištenje, zakup ili stanarsko pravo) iste vrste drugog ekvivalentnog, društvenog ili državnog vlasništva u blizu.
- Korisnik eksproprijacije neće biti u mogućnosti da preuzme ekspropriranu imovinu pre dana pravomoćnosti odluke o naknadi, ili prije datuma zaključenja ugovora o naknadi za ekspropriranu imovinu, ako zakonom nije drugačije određeno. Ali u slučajevima eksproprijacije zbog izgradnje objekata za proizvodnju, prenos ili distribuciju električne energije, ili za izgradnju objekata linijske infrastrukture, na zahtev korisnika eksproprijacije posedovanje eksproprirane imovine može biti dozvoljeno na osnovu konačne odluke o eksproprijaciji, pod uslovom da je korisnik eksproprijacije odredio osnovu za kompenzaciju prema odredbama Zakona o eksproprijaciji.

Proces eksproprijacije

U ovom delu su predstavljani svi koraci eksproprijacije definisani Zakonom o eksproprijaciji.

- Narodna skupština usvajanjem zakona, ili Vlada Republike Srbije svojom odlukom utvrđuju javni interes za određeni razvojni projekat. Javni interes za eksproprijaciju može se proglasiti samo ako postoji odgovarajući planski dokument. Zahtev za utvrđivanje javnog interesa za eksproprijaciju može podneti pravno lice koje, prema odredbama ovog zakona, može biti korisnik eksproprijacije. Vlada donosi odluku u roku od 90 dana.
- Proces eksproprijacije počinje kada korisnik eksproprijacije podnese predlog za eksproprijaciju relevantnoj opštini. Predlog, između ostalog, mora sadržati tačnu specifikaciju vlasnika i imovine za koje se predlaže eksproprijacija, kao i dokaze o osiguranim sredstvima u okviru budžeta, ili organizovati bankarsku garanciju, osiguravajući isplatu naknade, u skladu sa propisima koji regulišu javne finansije.
- Pre donošenja odluke o eksproprijaciji, nadležni organ će održati saslušanje koje će omogućiti vlasnicima nepokretne imovine da iznesu sve činjenice od značaja za eksproprijaciju imovine. Ako su ispunjeni svi uslovi, donosi se odluka o eksproprijaciji.
- Korisnik eksproprijacije je obavezan da podnese opštinskoj upravi pismenu ponudu o obliku i visini naknade za ekspropriranu nepokretnost od 15 dana od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji na osnovu procene imovine izvršene odgovarajućim ovlašćenjem.
- Opštinska uprava bez odlaganja dostavlja primerak ponude ranijem vlasniku i od upravnih i drugih organizacija prikuplja obaveštenja o činjenicama koje mogu biti od značaja za sporazumno određivanje naknade. Sporazum o naknadi ne može biti u suprotnosti sa odredbama Zakona o eksproprijaciji.
- Ako se sporazum o naknadi ne postigne u roku od dva meseca od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji, opštinska uprava će bez odlaganja dostaviti sva dokumente nadležnom opštinskom sudu kako bi utvrdio i odlučio o naknadi. Postupak može pokrenuti i raniji vlasnik eksproprijirane imovine.

2.3 Politika Svetske banke o raseljavanju (OP/BP 4.12)

Svi projekti koje finansira Svetska banka, a koji uključuju prisilno preseljenje, podležu OP 4.12¹⁰. Politika opisuje procedure i instrumente za eliminisanje negativnih ekonomskih, socijalnih i ekoloških pitanja koja mogu nastati. OP 4.12 se pokreće ne samo u slučajevima fizičkog preseljenja, već i gubitka zemljišta koji rezultira preseljenjem ili gubitkom skloništa, gubitkom imovine ili pristupom imovine i gubitka pristupa izvorima prihoda i sredstvima za život.

Opšti ciljevi OP 4.12 su:

- (a) Prisilno preseljenje treba izbeći tamo gde je to moguće ili minimizirati, istražujući sve održive alternativne nacrt projekta.
- (b) Kada nije moguće izbeći preseljenje, aktivnosti preseljenja trebaju biti osmišljene i izvršene kao programi održivog razvoja, obezbeđujući dovoljno investicionih resursa da omoguće osobama koje su raseljene u projektu da dele korist od projekta. Raseljena lica treba da budu konsultovana i treba da imaju mogućnosti da učestvuju u planiranju i sprovođenju programa preseljenja
- (c) Raseljenim licima treba pomoći da poboljšaju svoje nekadašnje životne uslove i životne standarde ili da ih barem u realnom smislu dovesti do nivoa pre raseljavanja ili do nivoa koji su prevladavali pre početka implementacije projekta, što god je više.

OP 4.12 razlikuje sledeće tri kategorije osoba za pravo na naknadu i pomoć:

- (d) lica sa formalnim pravima na zemljište (uključujući običajna i tradicionalna prava priznata zakonima zemlje).
- (e) Lica koja nemaju formalna prava na zemljište u trenutku kada popis počne, ali imaju pravo na takvu zemlju i imovinu - pod uslovom da su takvi zahtevi priznati po zakonima zemlje ili da budu priznati kroz proces identifikovan u posebnim planovima preseljenja. .
- (f) Lica bez prepoznatljivog zakonskog prava ili prava na zemljište koje zauzimaju.

2.4 Analiza neusaglašenosti

The objectives of OP. 4.12 are clear in their aim to avoid involuntary resettlement caused by land acquisition measures wherever feasible and if not possible to apply such compensation principles for impacts on all PAPs and to restore their livelihoods at least to pre-project level. In general, the institutional framework for expropriation in Serbia is not completely in compliance with the OP. 4.12, and the most evident differences relate to the requirements to compensate at replacement cost for land vis-à-vis the national requirement of compensating land at market value without payment of taxes and fees as part of compensation package. Additionally, the national law includes decrease of value for structures by depreciation and it does not recognize informal users, occupiers and settlements. It does not require a project specific grievance redress mechanism, a social impact assessment, gender disaggregated data and assistance to vulnerable persons.

Ciljevi OP 4.12 su jasni u nameri da se izbegne prinudno preseljenje uzrokovano eksproprijacijom gde god je to izvodljivo i, ukoliko nije moguće, primene takvi principi naknade osobama koje su ugrožene projektom da vrate svoj životni standard barem na nivo pre projekta. Generalno, institucionalni okvir za eksproprijaciju u Srbiji nije u potpunosti u skladu sa OP. 4.12, a najočiglednije razlike odnose se na zahteve za nadoknadu troškova zamene za zemljište u odnosu na nacionalni zahtev za kompenzaciju zemljišta po tržišnoj vrednosti bez plaćanja poreza

¹⁰ <https://policies.worldbank.org/sites/ppf3/PPFDocuments/090224b0822f89db.pdf>

i naknada kao dela kompenzacijskog paketa. Pored toga, nacionalni zakon uključuje smanjenje vrednosti za iznos amortizacije i ne priznaje neformalne korisnike, stanare i naselja. Takođe ne zahteva poseban mehanizam za rešavanje pritužbi na projekat, procenu socijalnog utjecaja, podatke razvrstane po polu i pomoć ugroženim osobama.

Donja tabela daje pregled specifičnih razlika između nacionalnog zakona o eksproprijaciji u odnosu na OP 4.12 i preporuka za pravni lek i/ili ublažavanje kako bi se ispunili zahtevi OP 4.12.

Tabela 1. Analiza neusaglašenosti

Predmet	RM laws	Svetska banka OP 4.12 i dobri međunarodni standardi pri raseljavanju	Praznine i mere za prevazilaženje neusaglašenosti
Instrumenti za preseljenje, popis i procena socijalnog uticaja	Jedini pripremljeni dokumenti su delovi planova izgradnje, Studija o eksproprijaciji je jednostavna baza podataka koja se ne bavi socio-ekonomskim pitanjima.	Trebalo bi pripremiti planove za preseljenje kao što su RPF ili RAP. Popis i socioekonomski pregled treba sprovesti da bi se identifikovali (i) osobe ugrožene projektom, (ii) njihove demografske i socioekonomske karakteristike, (iii) opseg gubitaka i stepen raseljenosti, i (iv) informacije o ugroženim grupama ili osobama	Ovaj RPF i RAP za određenu lokaciju, ako je potrebno, biće razvijeni po OP 4.12, pored nacionalnih zakonskih zahteva. Popis će se sprovesti kako bi se identifikovale osobe koje će biti pogođene projektom i procenjavati njihove karakteristike, uključujući životni standard, stepen ugroženosti, utvrđivanje osnovnih uslova za potrebe monitoringa i evaluacije, te postavljanje krajnjeg datuma.
Izbegavanje i minimiziranje prisilnog preseljenja	Ne postoje posebni zahtevi za minimiziranje prisilnog raseljavanja	Prisilno raseljenje treba izbegavati tamo gde je to moguće ili minimizirati, istražujući sve održive alternativne nacрте projekta. Korisnik kredita će razmotriti moguće alternativne nacрте projekta kako bi se izbeglo ili barem smanjilo raseljavanje	Jedinica za implementaciju projekta (PIU) će nastojati da minimizira fizičko i / ili ekonomsko raseljavanje. Sve alternative i mere koje se istražuju kako bi se izbegao ili umanjio negativan uticaj će se zabeležiti u internom periodičnom (mesečnom ili kvartalnom) izveštaju koji traži finansijska institucija.
Javne konsultacije	Formalni vlasnici se kontaktiraju samo u procesu eksproprijacije, ne postoje uslovi za javne konsultacije, osim faze prostornog planiranja prema Zakonu o planiranju i izgradnji.	Tokom pripreme i implementacije instrumenata preseljenja potrebno je sprovesti smislene konsultacije sa pogođenim osobama i zajednicama, lokalnim vlastima i drugim zainteresovanim stranama.	Nacionalno zakonodavstvo ne predviđa javne konsultacije sa pogođenim osobama i zajednicama u obimu i dosegu onih predviđenih OP 4.12. Jedinica za provedbu projekta će objaviti RPF i RAP (ako je primenjivo) osobama koje su pogođene projektom i zainteresiranim stranama i voditi konsultativne sastanke kako je opisano u poglavlju ovog RPF-a.
Datum preseka za kvalifikaciju i popis	Zakon o eksproprijaciji RS propisuje da nakon datuma podnošenja predloga za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije relevantnoj opštini, sva ulaganja vlasnika nakon prijema informacija o predlogu za eksproprijaciju neće biti nadoknađena, osim neophodnih troškova.	Obično, krajnji datum je kada popis počne, ali može biti i datum kada je područje projekta obeleženo, pre popisa, pod uslovom da je bilo efektivno javno širenje informacija o određenom području, kao i sistematsko i kontinuirano širenje informacija da se spreči dalji priliv stanovništva.	Krajnji rok će biti datum početka popisa. Ovo će biti javno objavljeno od strane korisnika eksproprijacije u lokalnim novinama, informisanje svih vlasnika i korisnika o pokretanju postupka eksproprijacije, krajnjem datumu i kontakt osoba koje mogu kontaktirati osobe pogođene projektom za dalje informacije.

Predmet	RM laws	Svetska banka OP 4.12 i dobri međunarodni standardi pri raseljavanju	Praznine i mere za prevazilaženje neusaglašenosti
Pravo na naknadu	Zakon o eksproprijaciji priznaje samo formalne nosioce prava i nosioce prava priznatih po nacionalnim zakonima (činjenično vlasništvo).	OP 4.12 Svetske banke takođe priznaje da oni koji nemaju prepoznatljivo zakonsko pravo ili pravo na zemljište koje zauzimaju na datum prekida, takođe imaju pravo na pomoć za rehabilitaciju i nadoknadu za gubitak imovine po zamenskoj vrednosti.	Kompenzacija i pomoć osobama pogođenim projektom bez zakonskog prava ili potraživanja će se vršiti po principima i pravima predviđenim u matrici prava ovog RPF-a, ako su prisutni u području zahvaćenom projektom u vreme krajnjeg datuma. Sprovedeće se inventarizacija imovine i procena njihovih pogođenih nekretnina i sve mere će se zabeležene u internom periodičnom (mesečnom ili kvartalnom) izveštaju o napretku projekta.
Metodologija procenjivanja naknade za imovinu	Naknada za gubitak imovine mora biti najmanje jednaka tržišnoj ceni. Amortizacija se oduzima od naknade (ili uključena smanjenjem procene tržišne vrednosti). Zakon o eksproprijaciji ne spominje izričito nadoknadu troškova registracije i poreza na prenos	Naknada treba da bude jednaka punom trošku zamene bez amortizacije.	Naknada i pomoć osobama pogođenim projektom će biti najmanje jednaka zamenskoj vrednosti kako je navedeno u matrici prava ovog RPF-a
Depozitni račun	There is no requirement to have an escrow account, but as a principle compensation is always available	Ako postoje značajne poteškoće u vezi sa isplatom naknade određenim pogođenim licima, u izuzetnim slučajevima, uz prethodnu saglasnost Banke, PIU može da deponuje kompenzaciju (plus nepredviđene obaveze) na kamatonosni depozitni ili drugi depozitni račun.	Sredstva za naknadu koja se zahteva RAP / RPF, uključujući nepredviđene troškove, mogu se deponovati na račune koji nose kamatu, ako je potrebno, ali samo u izuzetnim okolnostima i uz prethodno odobrenje Svetske banke.
Podrška u prelaznom periodu	Zakon o eksproprijaciji ne predviđa nijedan oblik prelaznog dodatka.	Raseljena lica bi trebalo da dobiju podršku nakon fizičkog raseljavanja u razumnom vremenskom periodu koji će verovatno biti potreban da bi se povratio životni standard.	Malo je verovatnom da je fizičko raseljavanje neizbežno. PIU će osigurati da raseljena lica dobiju prelaznu podršku po pravu ovog RPF-a.

Predmet	RM laws	Svetska banka OP 4.12 i dobri međunarodni standardi pri raseljavanju	Praznine i mere za prevazilaženje neusaglašenosti
Gubitak naknada i prihoda za radnike i zaposlene	Nema posebne zakonske odredbe.	Pored nadoknade uz punu zamensku cenu, raseljenim osobama se mora pomoći u njihovim naporima da poboljšaju, ili barem obnove, svoje živote i životni standard.	Each site-specific RAP/ARAP shall include measures and design adequate support and assistance commensurate to the impact, as a way to bridge the gap, and all measures must be demonstrated and documented to the satisfaction of the WB.
Polni aspekt	Muškarci i žene imaju jednaka prava u Republici Srbiji, uključujući i mogućnost da imaju formalna zakonska prava na imovinu.	Perspektive žena moraju biti dobijene kroz konsultacije i njihovi interesi su uključeni u sve aspekte. Dokumentacija o vlasništvu ili stanovanju i nadoknada treba da bude izdata u ime oba supružnika kad god je to moguće.	Posebno u nekim ruralnim područjima, učešće žena u konsultacijama može biti ograničeno. Žene se mogu konsultovati samo kao relevantne. Dokumentacija o vlasništvu ili stanovanju i nadoknadi treba da bude izdata u ime oba supružnika
Grievance Redress Mechanism (GRM)	Ne postoji zahtev da mehanizam za rešavanje pritužbi bude odvojen od institucionalnih mehanizama.	Moraju se uspostaviti odgovarajući, pristupačni i dostupni postupci za rešavanje problema i pritužbi; takvi žalbeni mehanizmi bi trebalo da razmotre dostupnost sudskih sredstava i mehanizama za rešavanje sporova u zajednici i tradicionalnim mehanizmima.	Jedinica za implementaciju projekta će uspostaviti specifičan mehanizam za žalbe kao što je opisano u RPF-u.
Praćenje i evaluacija	Zakoni Republike Srbije ne zahtevaju posebne procedure praćenja koje bi sprovodio korisnik eksproprijacije.	Korisnik kredita je odgovoran za adekvatno praćenje i evaluaciju aktivnosti navedenih u instrumentima preseljenja.	Jedinica za implementaciju projekta će biti odgovorna za praćenje u skladu sa zahtevima utvrđenim u RPF-u i svim naknadnim RAP-ovima.

3 STRATEGIJE NAKNADE PRESELJENJA PRIMENJIVE NA EDGE PROJEKAT

3.1 Ključni principi

Ovaj RPF se obavezao na ključne principe koji će upravljati svim aktivnostima PIU u vezi sa preseljenjem i biti uključeni u sve RAP/ARAP specifične za svaku lokaciju. Principi za identifikovane uticaje mogu se ukratko sažeti na sledeći način:

- Preseljenje i naknada za osobe pogođene projektom (PAP) će se izvršiti u skladu sa srpskim zakonodavstvom i politikama i procedurama Svetske banke o nedobrovoljnom raseljavanju OP 4.12, ako su stroži zahtevi uzeli prednost
- Sve osobe pogođene projektom (PAP) će dobiti nadoknadu za svoje gubitke po zamenskim troškovima kako bi se omogućilo obnavljanje na nivou pre preseljenja,

Implementacija RAP/ARAP-a i ishodi će se pratiti i ocenjivati od strane Jedinice za implementaciju projekata (PIU), i sve mere moraju biti demonstrirane i dokumentovane na zahtev Svetske Banke, i biti evidentirani u internom periodičnom (mesečnom ili tromesečnom) izveštaju koji zahteva finansijska institucija.

3.2 Datum preseka

Datum početka popisa služi kao datum preseka. Osobe koje zaposednu prostor u području nakon krajnjeg roka nemaju pravo na naknadu ili bilo koji drugi oblik pomoći za preseljenje. Slično tome, stalna sredstva (kao što su izgrađeni objekti, usevi, voćke i šumske parcele) izgrađena nakon datuma preseka neće biti kompenzovana.

Obaveštenje o moratorijumu koje obaveštava širu javnost o deklaraciji će biti napravljeno da služi kao datum preseka za ostvarivanje prava.

Pored toga, na početku Popisa, svaki ispitanik će biti obavešten o datumu moratorijuma i odgovarajućim posledicama započinjanja aktivnosti nakon datuma Popisa.

3.3 Kriterijumi prihvatljivosti i matrica prava

Jedinica prava je svako lice koje ima pravo na naknadu ili rehabilitaciju. Određivanje jedinice prava je umesto razvijanja i identifikacije popisa i inventara sve imovine koja je pod uticajem Projekta kako bi se omogućila puna kompenzacija u skladu sa Matricom prava. Svi PAP-ovi identifikovani pre datuma preseka imaju pravo na nadoknadu, u skladu sa principima kompenzacije zakona, ovog RPF-a i OP 4.12, dok će stroži zahtevi imati prednost.

Osobe pogođene projektom su definisane tako da uključuju sledeće kategorije:

- Osobe pogođene projektom, sa formalnim pravom, koje gube sve ili deo svoje zemlje;
- Osobe pogođene projektom, sa formalnim pravom, koje imaju nepokretnu imovinu sa ili bez građevinskih dozvola na zemljištu koje se ekspropriiše;

- Osobe pogođene projektom sa formalnim pravom nad preduzećima koja su pogođena gubitkom celog ili dela zemljišta na kojem se nalaze preduzeća;
- Osobe pogođene projektom sa formalnim pravom nad stočarskim uzgojem i poljoprivrednim prerađivačima koji su pogođeni gubitkom celog ili dela zemljišta na kojem se nalaze;
- Osobe pogođene projektom sa formalnim stanarskog pravom na privatnom ili javnom zemljištu;
- Osobe pogođene projektom sa formalnim pravom nad zemljištem koje će biti potrebno tokom izgradnje na privremenoj osnovi;
- Osobe pogođene projektom bez formalnog prava na pogođenom zemljištu ili biznisu, ali njihova egzistencija direktno zavisi od pogođenog zemljišta ili biznisa (npr. oni koji rade na pogođenom poljoprivrednom zemljištu ili rade u pogođenim preduzećima);
- Osobe pogođene projektom bez formalnog prava na vlasništvo ili upotrebu, ali koje su uspostavile korišćenje javnog ili privatnog zemljišta ulaganjem u nepokretne objekte, useve, šume, drveće, stabla voća, vinograde, starost useva i vreme potrebno za reprodukciju njih; Takođe će biti obnovljeni svi ugroženi objekti zajednice ili će biti obezbeđena potrebna podrška za njihov odnos prema zajednici koja gubi pristup takvim zajedničkim objektima.

3.4 Matrica prava

Prava za različite kategorije uticaja i PAP-ovi će biti u skladu sa Matricom prava koja je usvojena u ovom RPF-u.

Tabela 2: Matrica prava

Pogođene kategorije	Kvalifikovani ljudi	Pravo
Gubitak zemljišta (delimično ili celo) -	Vlasnici sa punim pravnim vlasništvom; vlasnici sa prepoznatljivim zahtevom na zemljištu koje zauzimaju na datumu preseka	Novčana naknada na osnovu troškova zamene uključujući sve poreze
Nezadovoljavajuće, nepotrebne parcele zemljišta/objekata	Vlasnici sa punim pravnim vlasništvom; vlasnici sa prepoznatljivim zahtevom na zemljištu koje zauzimaju na datumu preseka	Ako preostala parcela zemljišta nakon eksproprijacije nije ekonomski isplativa, ona će se steći i nadoknaditi istom stopom kao i zemljište stečeno za potrebe projekta.
Objekti i instalacije na zemljištu (štale, barake, ograde, itd.)	Svi pogođeni ljudi bez obzira na pravni status vlasništva nad imovinom	Troškovi zamene za svaku izvršenu investiciju i vrednost vremena uloženog u izgradnju, bez amortizacije. Upotrebljiv materijal će biti pružen pogođenim ljudima

Pogođene kategorije	Kvalifikovani ljudi	Pravo
Stambene kuće	Svi pogođeni ljudi bez obzira na pravni status vlasništva nad imovinom	Parcijalno rušenje bez fizičkog preseljenja: novčana naknada po trošku zamene. Upotrebljiv materijal daće se pogođenim osobama. Ako je neophodno fizičko preseljenje (malo verovatno), novčana kompenzacija dovoljna da se uspostavi uporediv stambeni objekat plus troškovi selidbe, administrativni porezi i tranziciona naknada. Tranziciona naknada je jednokratna novčana naknada
Usevi (uklj. uzgajališta)	Svi pogođeni ljudi bez obzira na pravni status vlasništva nad imovinom	Naknada za izgubljene biljke iz useva ili uzgajališta po vrednosti zamene.
Voćne vrste, vinogradi, i voćnjaci (bez obzira na starost)	Svi pogođeni ljudi bez obzira na pravni status vlasništva nad imovinom	Naknada ekvivalentna trošku za podizanje zamenskog vinograda ili voćnjaka, uključujući vrednost vremena potrebnog za reprodukciju zamenskih vinograda ili voćnjaka, i naknadu za izgubljene prinose dok stabla ne dostignu punu produktivnost
Privremeno zauzimanje zemljišta	Vlasnici sa punim pravnim vlasništvom; vlasnici sa prepoznatljivim zahtevom na zemljištu koje zauzimaju na datumu preseka	Tržišna cena najma za vreme trajanja najma. Zemljište se treba vratiti osobi pogođenoj projektom, u istom stanju kao što je i preuzeto, a poboljšanja treba da ostanu
Zakupci javne ili državne imovine	Vlasnici imovine u državnoj ili državnoj svojini	Obezbeđivanje korišćenja druge odgovarajuće javne ili ekvivalentne imovine u državnom vlasništvu sa pravima zakupca na odgovarajući vremenski period
Gubitak prihoda ili prihoda od poljoprivrede	Svi pogođeni ljudi	Privremeni gubitak prihoda će biti nadoknađen kao jednokratna novčana naknada jednaka neto dobiti za 6 meseci na osnovu poreskog izveštaja. U slučaju da poreski izveštaj nije dostupan, ekvivalent sumi minimalne zarade tokom šest meseci. U slučaju trajnog gubitka prihoda, prelazna naknada na jednokratnoj osnovi će biti isplaćena procenjenom razumnom roku potrebnom za obnovu sredstava za život + Obuka za alternativne poslove ako je moguće + Prioritet u zapošljavanju na Projektu, ako je moguće i od slučaja do slučaja (U skladu sa socijalnom procenom obrađenom u (A) RAP-ovima)
Nezakoniti korisnici javnih i privatnih zemljišta ili bespravni useljenici u imovini		Ako su ilegalni korisnici na zemlji, a sredstva za život zasnovana na zemlji, naknada za sva poboljšanja na zemljištu (kao što je navodnjavanje). Naknada će biti isplaćena po trošku zamene: tržišna cena za poboljšanja + radna snaga i vreme za ugradnju poboljšanja po tržišnoj ceni + troškovi preseljenja i ugradnje opreme, ako ih ima + tranzicioni dodatak i Zamensko zemljište za zakup, ako je moguće, slične državne imovine
Ugrožene grupe (ugrožena domaćinstva sa mnogo izdržavanih lica, domaćinstvo sa nezaposlenom glavom domaćinstva, domaćinstva sa invaliditetom, siromašna domaćinstva)		Za ovu grupu, oni će dobiti dodatnu finansijsku pomoć kako bi bili sigurni da neće biti lošije nakon projekta i da će održati i obnoviti svoje sredstva za život.

4 PRIPREMA INDIVIDUALNIH INSTRUMENATA PRESELJENJA

4.1 Socijalna procena (screening) i razvoj RAP-a

Priprema pojedinačnih instrumenata za preseljenje će uslediti nakon što se završi procena kako bi se utvrdilo da li bi podprojekat mogao da izazove značajne negativne uticaje na društvo, a time i odgovarajuće zaštitne instrumente i mere ublažavanja za upravljanje tim uticajima.

Sigurnosne procene obično se sastoje od provere i identifikacije društvenih uticaja/rizika/mogućnosti, kao i identifikacije mera za ublažavanje negativnih uticaja, ako ih ima, koji su povezani sa predloženim pod-projektima, (Socijalni skrining obrazac je dat u Aneksu 2).

Prilikom pripreme bilo kojih operacija ili projekata za finansiranje, provodiće se procena kako bi se ispitali socijalni uticaji i planirale sve potrebne mere ublažavanja. Proces procene i njegni nalazi kao i predložene mere ublažavanja će biti dokumentovani kao deo paketa projekta/potprojekta. Sledeće smernice, kodeksi prakse i zahtevi će se pratiti prilikom izbora, projektovanja i sprovođenja bilo kojih operacija finansiranih u okviru aktivnosti projekta. Procena aktivnosti će se vršiti od strane stručnjaka za životnu sredinu i socijalnu zaštitu koji će biti zaposlen na nivou PIU. Izveštaji o proceni će biti odobreni od strane šefa Jedinice za implementaciju projekta i dostavljeni Svetskoj banci.

Procena će se oslanjati na sledeće kriterijume i imaće za cilj da verno utvrdi da li će predloženi pod-projekt imati negativne uticaje na:

- (i) sklonište;
- (ii) imovinu ili pristup imovini;
- (iii) gubitak izvora prihoda ili sredstava za život, bez obzira da li se pogođena lica moraju preseliti na drugu lokaciju;
- (iv) zemljište
- (v) poslovanje
- (vi) pristup obrazovanju i zdravstvu
- (vi) ugrožene osobe i domaćinstva
- (vii) zdravlje i sigurnost u zajednici

Procenom će se identifikovati lica sa formalnim pravima na zemljište i imovinu (uključujući običajna i tradicionalna prava priznata zakonima zemlje). Procenom će se takođe identifikovati osobe koje nemaju formalna prava na zemljište, ali imaju pravo na takvo zemljište i imovinu u trenutku datuma preseka. Procena se neće oslanjati na korišćenje i analizu sekundarnih podataka koji su lako dostupni, ali će zahtevati izviđanje koje će se provoditi kao potvrda da sekundarni podaci pružaju istinito, pouzdano i precizno predstavljanje socijalnog okruženja. U slučajevima kada nakon provedene ankete još uvijek ne mogu biti donesene konačne odluke, daljnji napori biće učinjeni kroz intervjuje sa ključnim informatorima, diskusije u fokus grupama i druge odgovarajuće metodologije. Ako je skrining otkrio da su takva lica opisana gore na zemlji zahvaćenoj projektom, Akcioni plan za preseljenje (RAP) ili Skraćeni akcioni plan za preseljenje (ARAP) će se pripremiti po Okviru politike raseljavanja (RPF).

Na osnovu ovog RPF-a, uzimajući u obzir stepen uticaja u smislu otkupa zemljišta i preseljenja, pripremaju se Akcioni planovi za preseljenje koji su specifični za lokaciju (RAP) ili skraćeni Akcioni plan za raseljavanje (ARAP). ARAP se može razmatrati da ublažava negativne efekte, nadoknadi gubitke i obezbedi razvojne pogodnosti

osobama i zajednicama pogođenim investicionim projektom u slučajevima kada je manje od 200 osoba pogođeno Projektom i uticaji preseljenja su mali.

Cilj (A)RAP-a će biti da precizira koje postupke treba slediti i koje akcije treba preduzeti kako bi se otkupilo zemljište i nadoknadili pogođeni ljudi u skladu s ovim RPF-om. Svaki lokacijski specifičan RAP će se zasnivati na ažurnim i pouzdanim informacijama o (a) predloženom preseljenju i njegovim očekivanim uticajima na raseljena lica i druge negativno pogođene grupe, i (b) pravna pitanja vezana za preseljenje. RAP ili ARAP, specifičan za lokaciju, mora sadržati najmanje sledeće:

- ✓ Opis projekta;
- ✓ Identifikacija područja projekta i aktivnosti koje uzrokuju fizičko ili ekonomsko raseljavanje;
- ✓ Razmatrane alternative kako bi se izbeglo ili minimiziralo preseljenje;
- ✓ Socio-ekonomska procena nultog stanja uključujući popis, demografske i socioekonomske karakteristike pogođenih ljudi;
- ✓ Očekivani opseg i obim uticaja;
- ✓ Prava;
- ✓ Pravna i institucionalna uređenja;
- ✓ Implementacije procedura uključujući mehanizme praćenja;
- ✓ Žalbeni mehanizam;
- ✓ Konsultacije sa pogođenim osobama tokom i implementacije RAP/ARAP;
- ✓ Troškovi i budžet.

4.2 Odobrenje RAP-a

Aktivnosti na pripremi RAP-ova specifičnih za određenu lokaciju će biti objavljene na način da omoguće značajno učešće PAP-ova. To podrazumeva fazu preliminarnih priprema, prikazivanje priprema za popis stanovništva, prikazivanje rezultata popisa uz poštovanje privatnosti ličnih informacija, objavljivanje socio-ekonomske procene nultog stanja, kao i objavljivanje nacrtu RAP-a. Svrha javnog objavljivanja i diskusija je da se osigura smisleno učešće PAP-ova u procesu pripreme, implementacije i praćenja instrumenata preseljenja.

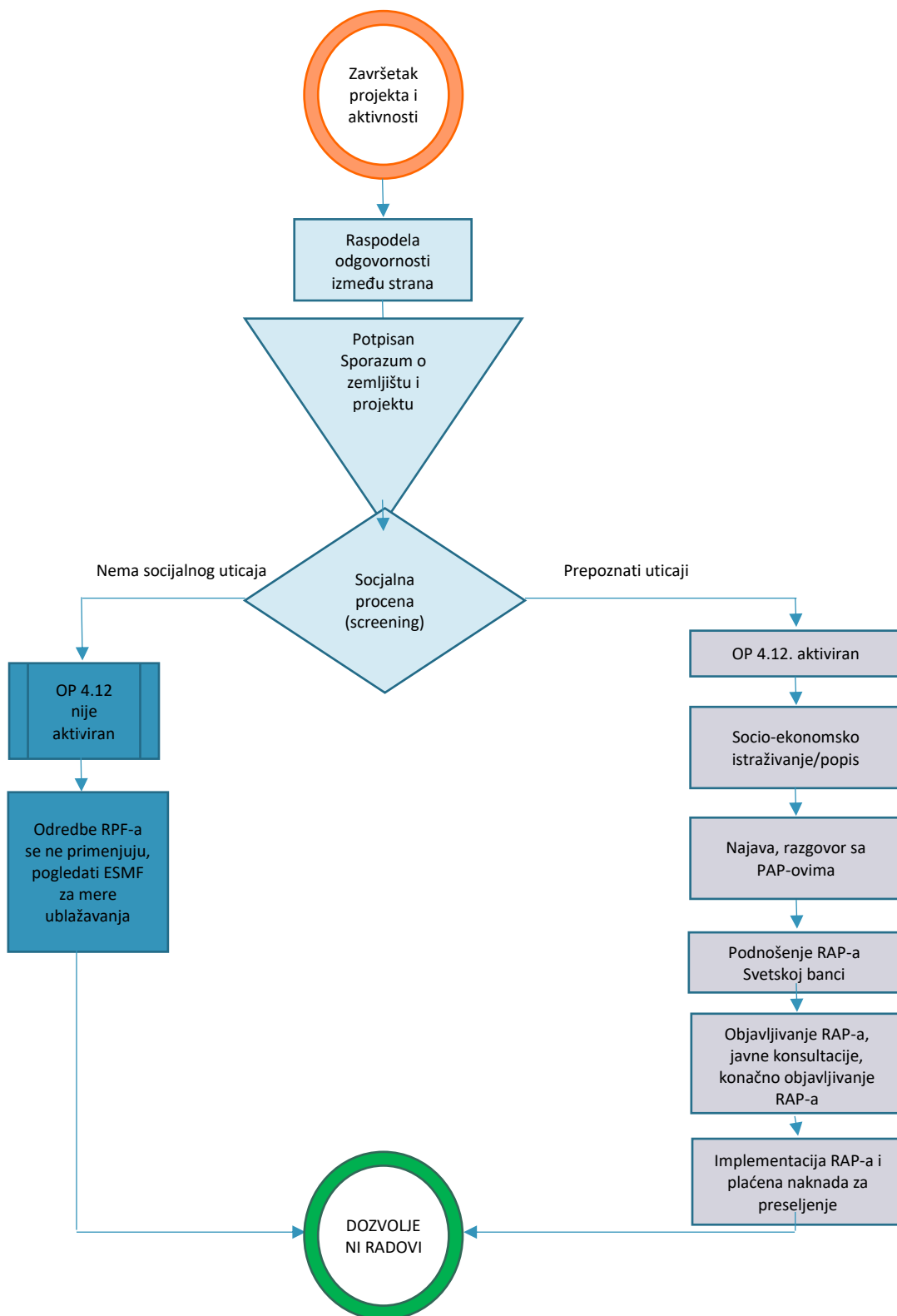
Prvi nacrt RAP-a se podnosi Svjetskoj banci na pregled i odobrenje. Nakon što je odobren, biće objavljen (na engleskom i srpskom jeziku) od strane PIU u oblastima dostupnim pogođenim osobama, lokalnim novinama u zajednici(ma) na koju(e) utiče projekat i na internet portalu PIU, nakon čega slede javne konsultacije sa lokalnim zajednicama i zainteresovanim stranama. Jedinica za implementaciju projekta (PIU) će takođe izdati sažete informacije sadržane u RAP-u za javno objavljivanje kako bi se osiguralo da pogođeni ljudi razumeju procedure kompenzacije i znaju šta mogu očekivati u različitim fazama projekta (na primer, kada će im biti data ponuda, koliko vremena će imati da odgovore, procedure žalbi, zakonske procedure koje će se pratiti ako pregovori propadnu). Rezultat javnih konsultacija će biti dokumentovan i priložen sa završnim dokumentom RAP-a i dostavljen WB-u za "Nema prigovora" ("No Objection"). Po prijemu "Nema prigovora", konačni RAP će ponovo biti objavljen u oblastima dostupnim pogođenim osobama, objavljen u lokalnim novinama u zajednici(ma) na koju se projekt odnosi i na internet portalu PIU, i stavljen na raspolaganje tokom celog projekta, Implementacija RAP-a i proces preseljenja.

4.3 Implementacija RAP-a

Nijedna aktivnost na građevinskim radovima ne može započeti sve dok se ne isplati naknada, ili ako se na adekvatan način ne izdvoji odgovarajuća naknada na depozitnom ili sličnom računu, ili zamenska imovina koja se dodeljuje PAP-ovima, ili sudski postupak koji je pokrenut kako bi se utvrdila naknada u slučaju da se ne postigne sporazumno rešenje.

Implementacija RAP-ova je obaveza korisnika kredita preko PIU. PIU će pratiti ukupnu implementaciju, saradivati sa opštinama na čijoj teritoriji se gradnje odvijaju, saradivati sa izvođačima i otkrivati informacije PAP-ovima i zajednicama.

Slika 1. Koraci u pripremi (A)RAP-a

5 KONSULTACIJA I OBJAVLJIVANJE

5.1 Javne konsultacije

PIU će uspostaviti stalan odnos sa pogođenim zajednicama što je ranije moguće u procesu planiranja projekta i tokom cijelog trajanja Projekta. Proces uključivanja će osigurati njihovu smislenu konsultaciju kako bi se olakšalo zajedničko razumevanje prirode i trajanja uticaja; informisano učešće u pitanjima koja direktno utiču na njih; predložene mere ublažavanja; deljenje razvojnih koristi i mogućnosti; pitanja implementacije. Individualni sastanci mogu se održati sa osobama pogođenim projektom u vezi sa specifičnim slučajevima, uključujući i kada je to potrebno na zahtev osoba pogođenih projektom.

Svi dokumenti pripremljeni kao deo implementacije ovog RPF-a, tj. RPF-a, svi naknadni (A)RAP-ovi će biti objavljeni na srpskom i engleskom jeziku, i dostupni za javni uvid najkasnije 7 dana pre javnih konsultacija i dovoljno ostaviti vreme za podnošenje primedbi nakon javnih konsultacija. Sve javne konsultacije objavljuju se preko lokalnih novina i na internet portalu PIU.

Informacije o projektu i informacije o GRM-u će biti distribuirane na srpskom i engleskom jeziku.

5.2 Objavljivanje dokumenata

Svi dokumenti će biti objavljeni na srpskom i engleskom jeziku. Dokumenti moraju biti dostupni javnosti tokom trajanja Projekta, uključujući i njegovu ocenu. Verzije na srpskom (ili/i dodatnim jezicima lokalne zajednice) biće objavljene na veb stranici PIU i relevantnih lokalnih opština. Svi dokumenti će se prezentovati osobama pogođenim projektom u procesu otkupa zemljišta, posebno ugroženim grupama, i mora se objasniti uticaj projekta na njihovu imovinu i njihova prava. Kopije dokumentacije će biti dostupne u pogođenim opštinama. PIU je odgovorna za sva objavljivanja dokumenata.

5.3 Ishod javnih konsultacija

Biće dodato nakon javnih konsultacija

Takođe, molimo vas da dodate detalje o tome gde su sve konsultacije održane, listu glavnih kategorija učesnika koji su učestvovali, uključujući ugrožene grupe i glavne teme o kojima se raspravljalo.

6 ŽALBENI MEHANIZAM

6.1 Povratne informacije korisnika i žalbena zaštita

Za potrebe Projekta biće izrađen mehanizam za žalbe specifičan za projekat. Centralna kancelarija za žalbe (CGD) će biti na nivou PIU u okviru OITeG-a kao glavni subjekat implementacije. CGD će služiti i kao informacioni centar na nivou projekta i mehanizam za žalbe, koji će biti na raspolaganju onima koji su pogođeni implementacijom svih pod-komponenti Projekta tokom celog Projektnog ciklusa. CGD će biti odgovorna za rešavanje pritužbi primljenih od:

- Osoba koja smatra da je direktno ili indirektno pogođena projektom; i
- Stanovnici koji žive u pogođenim opštinama,

CGD će se uspostaviti pre početka bilo koje aktivnosti u okviru Projekta. PIU će informisati lokalne zajednice tokom pripreme konkretnih investicija koje uzrokuju fizičko ili ekonomsko raseljavanje, ulogu i postojanje CGD-a u njegovoj funkciji, kontakt osobe i procedure za podnošenje žalbe u pogođenim područjima putem sledećih sredstava:

- distribucija brošura pogođenim zajednicama; i
- distribucija obaveštenja na oglasnim tablama u oblastima koje često posećuje lokalno stanovništvo veb sajtovima odgovarajućih opština.

Biće uloženi naponi da se adekvatno informiše svaka ugrožena grupa ili lica koja obezbeđuju da je CGD, ako je potrebno, lako dostupna takvim osobama.

CGD će biti napravljena tako da bude pristupačna, bez troškova za žalbu, efektivna, efikasna i ne isključuje bilo koji zvanični administrativni ili sudski pravni lek koji je dostupan prema zakonu.

Da li je sprovedeno adekvatno širenje informacija će biti verifikovano od strane Konsultanta za životnu sredinu i socijalna pitanja angažovanog od strane PIU putem jednostavnih upitnika za povratne informacije. Cilj istraživanja je da se proceni efikasnost razmene informacija i predlože mere za ublažavanje ako rezultati ne bi trebalo da pokažu potpunu transparentnost i pristup CGD-u.

Svaka žalba može biti dovedena na uvid CGD-u anonimno, lično ili putem telefona ili pismenim putem popunjavanjem obrasca za žalbu putem telefona, e-maila, poštom, faksom ili ličnom dostavom na adresu PIU koja će biti poznata kada bude ustanovljen. Do tada, žalbe se mogu uputiti na OITeG, Nemanjina 11. Obrazac za registraciju žalbe nalazi se u Aneksu 1.

6.2 Žalbena administracija

Svaka žalba će slediti put od sledećih obaveznih 7 koraka: prijem, procena i dodela, potvrđivanje, istraživanje, odgovaranje, praćenje i zatvaranje.

Nakon prijave, CGD će izvršiti brzu procenu kako bi proverila prirodu žalbi i odredila ozbiljnost. U roku od 3 dana od prijavljivanja potvrdiće da je slučaj registrovan i da podnosiocu žalbe pruži osnovne informacije o sledećem koraku. Zatim će istražiti tako što će pokušati razumeti problem iz perspektive podnosioca žalbe i razumeti koju radnju on/ona zahteva. CGD će istražiti činjenice i okolnosti kroz intervju sa svim uključenim stranama i razgovarati sa relevantnim akterima. Nakon istrage, i zavisno od težine i vrste žalbe, privremena odluka će se razmatrati sa podnosiocem žalbe u roku od 10 dana nakon prijave žalbe. Jednostrana objava je

izuzetak. Konačni sporazum, jednom postignut kroz konsultacije sa žalioцем, treba da bude izdat i da se žalilac obavesti o konačnoj odluci najkasnije 20 dana nakon prijavljivanja žalbe. Zatvaranje žalbe se dešava nakon verifikacije implementacije rešenja. Čak i kada sporazum nije postignut, ili je žalba odbijena, važno je dokumentovati rezultate, akcije i napore uložene u rešenje, zatvoriti slučaj. Ako se žalba ne može rešiti sporazumnim nastojanjem, tužilac može pribеći formalnim sudskim postupcima, koji su dostupni u okviru nacionalnog pravnog okvira Srbije. Svaka pritužba se može podneti nadležnim organima pravosuđa u bilo koje vreme nakon prijave. Upis pritužbe sa CGD ne isključuje ili sprečava traženje rešenja od zvaničnog organa, sudskog ili drugog, kako je predviđeno u srpskom pravnom okviru.

U slučaju anonimne žalbe, nakon što je žalba podnesena u roku od tri dana od prijavljivanja, CGD će istražiti žalbu i u roku od 20 dana od prijavljivanja žalbe, doneti konačnu odluku koja će biti objavljena na veb stranici PIU. Zatvaranje žalbe se dešava nakon overe implementacije rešenja. Prikazani dijagram toka prikazuje uobičajeni ciklus žalbe:

Slika 2: Dijagram toka za žalbe

DANI	POSTUPCI	Odgovorna agencija/službenik/osoba
0	Prijem žalbe	PIU / CGD
3	Potvrda o prijemu	
5	Procena i dodela	
10	Ispitivanje i razgovor sa žalioćem	
20	Odluka i obaveštavanje žalioća	
30	Praćenje i overa implementacije rešenja	
32	Zatvaranje	
Bilo kad	Pristup sudskim postupcima ako se konačni sporazum ne može postići sporazumno	

CGD će voditi evidenciju registra žalbi koja će imati sve neophodne elemente za razvrstavanje žalbi po polu osobe koja ga prijavljuje, kao i prema vrsti žalbi. Svaka žalba će biti upisana u registar sa najmanje sledećim informacijama:

- opis žalbe,
- datum kada je potvrda o prijemu vraćena podnosiocu žalbe
- opis preduzetih postupaka (istraga, korektivne mere), i
- datum rešavanja i zatvaranje/davanje povratnih informacija podnosiocu žalbe

7 PRAĆENJE I EVALUACIJA

7.1 Institucionalno praćenje

Jedinica za implementaciju projekta će takođe voditi bazu podataka o preseljenju i eksproprijaciji sa svim informacijama o osobama i imovini, sa svim slučajevima eksproprijacije i detaljnom listom svih završenih faza (podnošenje predloga za eksproprijaciju nadležnoj opštini, ponuda naknade, sporazumi o naknadi, isplata naknade i isplata pomoći tokom preseljenja itd.).

Neke institucije imaju dodatne obaveze u praćenju procesa preseljenja:

Tabela 3: Institucionalne odgovornosti

Zadatak	Odgovornost
Objavljivanje i organizovanje javnih konsultacija o RPF-u	OITeG
Objavljivanje informacija svim PAP-ovima o proceduri početka eksproprijacije i tokom svih faza eksproprijacije	PIU i LM
Komunikacija i konsultacija sa PAP-ovima	PIU i LM
Aktivnosti pre početka radova	PIU i LM
Pružanje pomoći tokom preseljenja	PIU i LM
Isplata naknade	BoE i CFU na znak PIU-a
Upravljanje žalbama	PIU
Praćenje i izveštavanje o eksproprijaciji i preseljenju	PIU / Spoljni konsultant
Praćenje i izveštavanje posle početka radova	Izvođač

7.2 Praćenje procesa preseljenja

Jedinica za implementaciju projekta će vršiti interno periodično (mesečno ili kvartalno u zavisnosti od dužine trajanja procesa otkupa zemljišta) kako bi se ocenila efikasnost procesa eksproprijacije i nivo zadovoljstva PAP-ova.

Indikatori za sprovođenje monitoringa su:

- Broj javnih rasprava i konsultacija o RAP-u;
- Broj završenih slučajeva otkupa zemljišta u odnosu na očekivani ukupan broj;
- Broj kompenzovanih PAP-ova u odnosu na očekivani ukupan iznos;
- Iznos plaćene naknade u odnosu na očekivani ukupni iznos;
- Broj i vrsta pomoći koje se pružaju ugroženim grupama u odnosu na ukupno; i
- Broj i vrsta žalbi, uključujući pravne radnje koje proizlaze iz eksproprijacije (podneseni slučajevi, rešeni slučajevi, vreme potrebno za njihovo rešavanje).

PIU će pratiti sprovođenje procesa preseljenja, kako kroz interne, zvanična institucionalna uređenja, tako i kroz periodične nezavisne spoljne konsultante, koje će imenovati promoter projekata. Spoljni konsultant za nadgledanje i evaluaciju može biti imenovan tokom pripreme RAP/ARAP-a, ako je potrebno, na osnovu konsultacija sa Svetskom bankom. Izveštaj o završetku RAP/ARAP će biti pripremljen i dostavljen Svetskoj banci u roku od 2 meseca od završetka RAP/ARAP. Izveštaj treba da potvrdi da su sva prava isporučena u skladu sa specifičnim (A)RAP-ovima za određenu lokaciju. Pored toga, izveštaj treba da proceni da li su propisane mere ublažavanja imale željeni efekat. Socioekonomski status pogođene populacije treba meriti prema uslovima nultog stanja populacije pre raseljavanja, kao što je utvrđeno popisom i socioekonomskim studijama nultog stanja.

Nezavisni nadgledač za preseljenje takođe treba da uradi uzorak provere žalbenog procesa kako bi se osiguralo da je zadovoljavajući i da PAP-ovi dobijaju odgovor na žalbe. U osnovi, oni mogu nasumično proveriti izveštaj PIU o praćenju žalbi.

8 INSTITUCIONALNA UREĐENJA

8.1 Institucije odgovorne za implementaciju projekta

Za ovaj projekat biće uspostavljena jedinica za implementaciju projekta koju će organizovati OITeG da sprovede aktivnosti planiranja, implementacije i praćenja. Fiducijarno upravljanje, uključujući nabavku i finansijsko upravljanje, biće u nadležnosti **Centralne fiducijarne jedinice - CFU** (odgovorna za nabavku i finansijsko upravljanje) koja je smeštena u okviru MoF prema sporazumu postignutom između MoF i OITeG. CFU ima tri (3) konsultanta, tj. Direktor CFU-a, stručnjak za nabavku i stručnjak za finansijsko upravljanje i finansiraće se iz projekta.

8.2 Ključne institucije u procesu preseljenja

Proces raseljavanja uključuje Vladu RS, Korisnika eksproprijacije, poresku upravu, akreditovane stručnjake za procenu vrednosti, lokalne vlade i nadležne sudove u slučajevima u kojima postoji spor. U nastavku je dat pregled svih institucija. Detaljno dodeljene odgovornosti i uređenja za implementaciju zahteva ovog RPF-a i svakog RAP-a/ARAP-a specifičnog za određenu lokaciju će biti pokriveni u samom RAP/ARAP-u.

Tabela 4: Institucije uključene tokom otkupa zemljišta/preseljenja

Institucija	Ključna odgovornost tokom preseljenja
Skupština RS	Proglašava javni interes zakonom
Vlada RS (GoRS)	Proglašava javni interes za eksproprijaciju (ako to nije učinjeno zakonom, kao iznad navedeno)
PIU	<p>Primjenjuje i koordinira sve aktivnosti preseljenja u okviru ovog RPF-a i pojedinačnih RAP-ova</p> <p>Imenuje glavnog službenika za preseljenje koji će pratiti implementaciju i izveštavati o društvenim komponentama Projekta, posebno implementaciji RPF-a</p> <p>Otkriva datum preseka u javnom oglasu</p> <p>Priprema i objavljuje RPF, RAP i sve ostale dokumente</p> <p>Održava javne konsultacije u svim fazama projekta</p> <p>Angažuje se sa relevantnim zainteresovanim stranama</p> <p>Uspostavlja i administrira žalbe CFD-a osoba pogođenih projektom i zainteresovanim stranama;</p> <p>Prati i ocenjuje proces izveštavanja o raseljavanju Svetske banke o svim pitanjima u okviru ovog RPF-a</p> <p>Prati proces privremenog zauzimanja zemljišta dok se zemljište ne vrati svojim vlasnicima u skladu sa ovim RPF-om</p>
Ministarstvo finansija (MoF)	Korisnik kredita
Kancelarije Poreske uprave (decentralizovane prema opštinskim jedinicama, ali pod MoF)	Pruža procenu tržišne vrednosti poljoprivrednog ili građevinskog zemljišta
Lokalne samouprave, uključujući njegovu administraciju	Lokalne opštine upravljaju procesom eksproprijacije i usmeravaju proces eksproprijacije (Odeljenje za imovinske poslove)
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	Pruža informacije o dostupnom zamenskom zemljištu
Republički geodetski zavod, državni katastar nepokretnosti, decentralizovane jedinice	<p>Pruža zvanične informacije o svim nepokretnostima, uključujući zemljište, strukture, kuće itd.</p> <p>Pruža zvanične pravne informacije o vlasnicima nekretnina</p> <p>Pruža informacije o vlasnicima nepokretne imovine</p> <p>Anotacija procesa eksproprijacije</p> <p>Izvršava zakonske promene vlasnika nepokretne imovine nakon otkupa zemljišta, eksproprijacije itd.</p>
Nadležni opštinski sudovi	Utvrđuje pravičnu nadoknadu ako sporazumno rešenje nije postignuto

9 BUDŽETSKE IMPLIKACIJE I FINANSIRANJE

Uopšteno, teret troškova kompenzacije snosiće Vlada Srbije i finansirano iz budžeta za naredne fiskalne godine. Troškovi za implementaciju ovog RPF-a uključuju kategorije: (a) administrativne troškove uključujući troškove vezane za eksproprijaciju (ako je potrebno), i (b) naknadu za otkup zemljišta i gubitak imovine, uključujući prelazne i bilo koje druge naknade prema potrebi.

Grubo procenjeni trošak je 2 204 000, 00 RSD (18.678 EUR) koji obuhvata sve kategorije troškova.

Ukupna odgovornost za preseljenje i eksproprijaciju za projekat je pod PIU. Finansijska odgovornost za otkup zemljišta, uključujući nadoknadu za isplatu, troškove preseljenja itd., Leži na Vladi Srbije, na osnovu ovog RPF-a i Sporazuma o zajmu potpisanog između Svetske Banke i Vlade Srbije. Ovaj RPF i Sporazum su iznad zakona o eksproprijaciji i definišaću mere koje će se primenjivati kada postoje razlike između OP 4.12 Svetske Banke i relevantnih zakona.

ANEKS 1: SVEOBUHVAATNA LISTA ISKLJUČENJA

Reference No: _____

Full Name

Note: you can remain anonymous if you prefer or request not to disclose your identity to the third parties without your consent

First name _____

Last name _____

- I wish to raise my grievance anonymously
 I request not to disclose my identity without my consent

Contact Information

Please mark how you wish to be contacted (mail, telephone, e-mail).

By Post: Please provide mailing address:

By Telephone: _____

By E-mail: _____

Preferred Language for communication

- Serbian
 Other indicate _____

Description of Incident or Grievance:

What happened? Where did it happen? Who did it happen to? What is the result of the problem?

Date of Incident/ Grievance

- One time incident/grievance (date _____)
 Happened more than once (how many times? _____)
 On-going (currently experiencing problem)

What would you like to see happen to resolve the problem?

Signature: _____

Date: _____

Please return this form to: [name], [company name],
Address Nemanjina 22-26: Tel.: _____ or E-mail: _____@_____.com .

ANEKS 2: OBRAZAC SOCIJALNE PROCENE

OBRAZAC SOCIJALNE PROCENE I AKTIVATORI ZA PODPROJEKTE

Ovaj izveštaj o proceni će se sastojati od obrazca procene, dokaza o vlasništvu i slika sa izviđanja.

Ime podprojekta:

Lokacija:

Vrsta aktivnosti i paketa nabavki kako je navedeno u Planu nabavke:

Priroda projekta:

Veličina/Opseg:

Agencija za implementaciju projekta:

Opis okruženja projekta:

Indikatori procene vezano za otkup zemljišta, imovine i pristup resursima

		DA	NE
Vrsta aktivnosti – Da li će podprojekat:			
1	Zahtevati da se zemljište (privatno) stekne (privremeno ili trajno) za njegov razvoj		
2	Uticati na više od 200 osoba		
3	Koristiti zemljište koje je trenutno zauzeto ili se redovno koristi u proizvodne svrhe (npr. Baštovanstvo, poljoprivredu, pašnjaci, ribolovne lokacije, šume		
4	Fizički raseliti pojedince, porodice ili poslovne subjekte		
5	Rezultirati privremenim ili trajnim gubitkom useva, voćaka ili infrastrukturom domaćinstva		
6	Rezultirati nedobrovoljnim ograničavanjem pristupa ljudi zakonski određenim parkovima i zaštićenim područjima		
7	Rezultirati gubitkom osnovnih sredstava za život		
8	Imati negativni uticaj na bilo koje ugrožene pojedince ili grupacije		
9	Imaju negativan uticaj na neformalne trgovine pored puta, trgovce ili bilo koji nomadski tip trgovačkih aktivnosti		

10	Obezbediti mogućnosti za poboljšanje neformalnih trgovina pored puta, trgovaca ili nomadskog tipa trgovačkih aktivnosti		
11	Uticati na zdravlje i bezbednost u zajednici		
12	Uticati na interno raseljena lica ili izbeglice		
13	Poremetiti pristup zdravstvenoj zaštiti ili obrazovanju		

Ako bilo koji od polja 1 do 9 bude označen DA, OPBP 4.12 će biti aktiviran i instrumenti specifični za lokaciju u skladu sa RPF-om će biti pripremljeni.

Ako bilo koji od polja od 10 do 13 ima oznaku DA, odgovarajuće mere ublažavanja će biti osmišljene kroz ESMP specifičnim za lokaciju

POTVRDA

Ovim potvrđujemo da smo detaljno ispitali sve potencijalne negativne efekte ovog pod-projekta. Prema našem najboljem saznanju, pod-projekat ne izbegava/izbegava sve negativne društvene utjecaje.

ANEKS 3: ZAPISNIK SA SASTANKA

Biće dodato posle javnih konsultacija